

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ОСВІТА В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

© Гребешкова О. М., Коротченко А. П., 2019

Перехід вітчизняної економіки до цифрової моделі зумовлює необхідність вирішення ряду завдань теоретичного та практичного характеру. Зокрема, як визначається у Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, визначальними напрямками розвитку цифрового суспільства є: 1) подолання «цифрового розриву» (нерівності) внаслідок розвитку цифрових інфраструктур; 2) навчання загальним та професійним цифровим компетенціям; 3) упровадження концепції «цифрових» робочих місць; 4) цифровізація в реальному секторі економіки (перехід до «Індустрії 4.0»); 5) реалізація проектів цифрових трансформацій, у т. ч. у сферах громадської безпеки, освіти, охорони здоров'я, туризму, електронної демократії, охорони довкілля, життєдіяльності міст тощо [1].

Очевидно, що успішне вирішення поставлених завдань неможливе без підготовки відповідних фахівців, які: здатні мислити креативно; налаштовані на впровадження інноваційних рішень; готові ризикувати за умов високої непередбачуваності; мобільні у своїй поведінці. Саме такими характеристиками відрізняються підприємці – креативний клас постіндустріальної економіки.

Фахова підготовка підприємців в Україні здійснюється в межах спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Проте, чи вичерпується цим всі джерела розгортання в країні екосистеми підприємницького мислення та підприємницької активності? Очевидно, що відповідь негативна.

Які ж проблеми постають перед підприємницькою освітою за умов цифрової економіки? Не претендуючи на всеосяжну систематизацію, зазначимо лише найочевидніші з них, до яких відносяться:

- відсутність глибинної підприємницької культури в українському суспільстві в силу об'єктивних історичних процесів становлення нашої незалежної держави;
- домінування традиційних (притаманних переважно індустріальному етапу) технологій та моделей навчання, які ґрунтуються на запам'ятовуванні та накопиченні знань, а не формуванні компетентностей та розвиненні різноманітних здібностей;
- досі обмежене застосування засобів онлайн-навчання в силу недосконалої цифрової інфраструктури;
- низька мотивація здобувачів освіти до навчання підприємництву та недостатня усвідомленість викладачами цінності та змісту такої освіти.

Вирішення зазначених проблем вбачається нами за такими напрямками.

1. Розвинення підприємницької культури можливе внаслідок популяризації підприємницького способу мислення, починаючи з дитинства. Як свідчить наш досвід профорієнтаційної роботи зі школярами, сучасні діти (навіть молодших класів) відкриті до підприємливості, налаштовані на креативне мислення, зацікавлені у вивченні моделей підприємництва. Той факт, що вікова структура учасників таких профорієнтаційних заходів, як Всеукраїнський бізнес-турнір «Стратегія фірми» [2] щороку «молодшає» лише підтверджує наші висновки. Окрім профорієнтаційної роботи з дітьми, доречно посилити «підприємницьку» складову підготовки випускників вищої школи. Вважаємо, що абсолютно прийнятним є вимога розробки та реалізації кожним студентом ЗВО як мінімум одного підприємницького проекту (звісно, з урахуванням особливостей фахової підготовки). Подібні проекти дозволяють не тільки переконатися у сформованості так званих «soft skills», які стали невід'ємною професійною

характеристикою випускника сучасного університету, а й можуть вирішувати різноманітні соціальні, екологічні, культурологічні та інші проблеми окремих громад.

2. Формування підприємницьких компетентностей має ґрунтуватися на всебічному розвитку особистості, що передбачає не тільки набуття знань про закони та закономірності економіки, опанування технік і прийомів роботи в сфері створення суспільних благ, а й розвинення так званих «soft skills» – здатностей до командної роботи, міжкультурної компетентності, «навчання протягом життя» тощо. Формування таких характеристик успішно досягається у тому числі за допомогою цифрових технологій (різноманітних бізнес-симуляторів, соціальних мереж, онлайн-спільнот тощо). Надзвичайно цікавим у зазначеному контексті є досвід впровадження моделі колаборативного навчання, який було набуто його учасниками за результатами україно-канадського освітньо-дослідницького проекту, реалізованого в ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у 2016 році [3].

3. Підприємницька освіта є благодатною сферою для поширення електронних технологій навчання (дистанційна освіта, онлайн-курси, професійні онлайн-спільноти тощо), оскільки останні дозволяють максимально оптимізувати часові ресурси здобувача та паралельно реалізовувати свої бізнес-проекти. Застосування технологій онлайн-навчання дозволяє не тільки змінювати модель професійної підготовки майбутніх підприємців, а й формувати у них цифрові компетентності, необхідні для успішної діяльності за умов постіндустріальної економіки. Наприклад, запровадження онлайн-курсів на основі бізнес-платформ, подібних до Microsoft Office 365 (наприклад, на основі OneNote [4]), дозволяє досягати навчальних цілей з одночасним розвиненням у студентів культури бізнес-комунікації та опануванням професійних бізнес-додатків найвищого рівня.

4. Створення належної мотивації щодо опанування підприємництва як професійної сфери у всіх учасників навчального процесу – одна з найскладніших проблем сьогодення. Як доводить наш досвід, студенти легко втрачають стимули до навчання, якщо навчальні матеріали стають доступні їм в онлайн-форматі. У свою чергу, викладачі не бачать доцільності у застосуванні онлайн-інструментів, оскільки «втрачають живий зв'язок» зі студентом. Єдиний вихід – удосконалення та пошук кардинально нових (порівняно з індустріальним світом) моделей навчального процесу та технологій реалізації компетентнісного підходу в освіті. Слід взяти до уваги колаборативну модель навчання, яка надзвичайно адаптована до викликів цифрової економіки та може бути високо результативною саме для потреб підприємницької освіти.

1. *Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки.* URL: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=f9605f2f-c4a8-46f3-ae9-4a7f40dc9b9b>

2. *Бізнес-турнір «Стратегія фірми».* URL: <http://kint.com.ua/ua/biznes-tour-stratehiia-firmy-20>

3. Todd J. B. Blayone, Olena Mykhailenko, Roland vanOostveen, Oleksiy Grebeshkov, Olena Hrebeshkova & Oleksandr Vostryakov *Surveying digital competencies of university students and professors in Ukraine for fully online collaborative learning // Technology, Pedagogy and Education*, 2018, 27(3), p. 279-296. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/1475939X.2017.1391871>

4. *Гребешкова О. М. Онлайн-курс на платформі OneNote Class Notebook. К., 2017.* URL: <https://blendedlearning.teachable.com/p/onenote>